

Arkadiusz Babczuk
Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu

ZADŁUŻENIE MIAST NA PRAWACH POWIATU – WYBRANE PROBLEMY

1. Wstęp

W wyniku reform samorządowych dokonanych w Polsce w dekadzie lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku dokonana została szeroka decentralizacja zadań publicznych, a do pewnego stopnia także środków publicznych. Samorzady terytorialne stały się ważnymi podmiotami polityki fiskalnej.

Przyjęty model samorządu terytorialnego oparł się jednak od początku na zasadzie unifikacji zadań i systemu finansowania działalności jednostek samorządu terytorialnego. Krokami w kierunku uwzględnienia specyfiki funkcjonowania średnich i dużych miast stały się zapoczątkowany w 1993 r. tzw. program pilotażowy, a następnie ustawa z 1995 r., zwana potocznie „ustawą miejską”. Nadzieje na szersze uwzględnienie wspomnianej specyfiki średnich i dużych miast zostały tylko częściowo spełnione w ramach drugiego etapu reformy samorządowej wdrożonego w 1999 r. Utworzono wówczas instytucję miasta na prawach powiatu, będącego gminą wykonującą zadania powiatu oraz inkasującą środki finansowe należne powiatom.

Przy dokonywaniu pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty prawa powiatu przyznano miastom, które w dniu 31 grudnia 1998 r. liczyły więcej niż 100 tys. mieszkańców, oraz miastom, które z tym dniem przestały być siedzibami wojewodów, a także kilku innym miastom o szczególnym znaczeniu w swoich regionach (Świnoujście, Skierniewice, Piotrków Trybunalski, Sopot, Jaworzno, Mysłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Żory). Początkowo status ten otrzymało 65 miast. Z dniem 27 października 2002 r. miastem

na prawach powiatu stało się miasto stołeczne Warszawa¹. Dnia 1 stycznia 2003 r. status miasta na prawach powiatu utraciło miasto Wałbrzych².

Miasta na prawach powiatu stanowią najbardziej zadłużoną grupę samorządów polskich, zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i w odniesieniu do dochodów ogółem. Cechuje je też wysoka dynamika zadłużenia, co sugeruje możliwość dalszego pogarszania się sytuacji zadłużeniowej tych podmiotów w najbliższych latach. Warto zauważyć, że zadłużenie zbliżające się do limitów ustawowych może poważnie utrudnić korzystanie ze środków z budżetu Unii Europejskiej.

Celami niniejszego opracowania są prezentacja ewolucji zadłużenia miast na prawach powiatu, próba określenia przesłanek zróżnicowania ciężaru zadłużenia miast na prawach powiatów oraz klasyfikacja tych miast z wykorzystaniem kryterium ciężaru zadłużenia. W niniejszym opracowaniu zdecydowano się poddać analizie miasta na prawach powiatów, które posiadały ten status w całym analizowanym okresie 1999-2003, z wyłączeniem Wałbrzycha oraz Warszawy.

2. Ewolucja zadłużenia miast na prawach powiatów

Łączne zadłużenie miast na prawach powiatów (w ujęciu przed konsolidacją) wzrosło z 2385,36 mln zł na koniec 1999 r. do 6981,62 mln zł na koniec 2003 r. Dynamika zadłużenia miast na prawach powiatów w całym badanym okresie wyniosła 292,75% i była wyższa niż dynamika zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego ogółem (279,2%). Wyższa dynamika długu cechowała jedynie województwa samorządowe (2748,7%) oraz powiaty (2224,5%). Dynamika długu wykazywana przez miasta na prawach powiatów była wyższa od dynamiki zadłużenia gmin miejskich (172,9%), miejsko-wiejskich (194,6%) oraz wiejskich (208,1%). W konsekwencji udział długu miast na prawach powiatów w zadłużeniu jednostek samorządu terytorialnego ogółem wzrósł z 38,6% na koniec 1999 r. do 40,4% na koniec 2003 r. Już w 2002 r. miasta na prawach powiatów stały się najbardziej zadłużonymi podmiotami wśród wszystkich kategorii jednostek samorządu terytorialnego.

Szybko rosnąca wartość długu miast na prawach powiatów sprawia, iż systematycznie wzrasta także relacja zadłużenia do ich dochodów ogółem. Na koniec 1999 r. wyniosła ona 12,3%, tymczasem na koniec 2003 r. osiągnęła już poziom 31,0%. Warto podkreślić, iż początkowo bardziej obciążone długiem były zarówno gminy miejskie (15,6%), jak i miejsko-wiejskie (13,7%). Tymczasem na koniec 2003 r. jedynie Warszawa była mocniej obciążona zadłużeniem (37,2%). Pozostałe zaś typy podmiotów samorządowych odnotowywały znacznie niższą relację długu do dochodów ogółem.

Odmienny jest też w przypadku miast na prawach powiatów rozkład ciężaru zadłużenia. Miasta na prawach powiatów wyróżnia zdecydowanie wyższy niż w populacji

¹ Utworzono je z 11 gmin warszawskich, powiat warszawski, miasto Wesoła, Związek Komunalny Warszawy.

² Stało się tak na skutek decyzji o utworzeniu jednolitego powiatu wałbrzyskiego obejmującego obszar miasta Wałbrzycha i dotychczasowego powiatu ziemskiego.

gmin, powiatów oraz województw udział podmiotów, które charakteryzują się wyższą relacją zadłużenia do dochodów ogółem. Co więcej, w latach 2001-2003 widoczny był dwukrotny spadek udziału miast na prawach powiatu, których zadłużenie w relacji do dochodów ogółem plasuje się w dwóch najniższych przedziałach, tj. <0%, 10%) oraz <10%, 20%). Na koniec 2001 r. stanowiły one odpowiednio 30,8% oraz 32,3% miast na prawach powiatu. Tymczasem na koniec 2003 r. w tych przedziałach plasowało się odpowiednio 10,9% oraz 26,5% miast na prawach powiatu. Wyraźnie wzrósł natomiast udział jednostek plasujących się w kolejnych przedziałach ciężaru zadłużenia – <20%,30%), <30%, 40%), <40%, 50%) – łącznie z 36,7% do 62,6%. W przypadku żadnego innego typu jednostek samorządu terytorialnego nie był widoczny tak duży spadek udziału podmiotów o ciężarze zadłużenia plasującym się w przedziałach <0%, 10%) oraz <10%, 20%). Jednocześnie w innych typach jednostek samorządu terytorialnego na koniec 2003 r. odsetek podmiotów o ciężarze zadłużenia wyższym lub równym 20% był zasadniczo niższy w miastach na prawach powiatów. Kształtował się on w przypadku gmin, powiatów oraz województw odpowiednio na poziomie 33,2%, 17,5% oraz 31,2%.

Należy pamiętać o dużych zróżnicowaniach stopnia samodzielności finansowej (zarówno o aspekcie dochodowym, jak i wydatkowym) poszczególnych typów jednostek samorządu terytorialnego. W związku z tym stosuje się też inne miary ciężaru zadłużenia niż relacja długu do dochodów ogółem. Należą do nich przede wszystkim relacja długu do dochodów własnych oraz relacja długu do funduszy „swobodnej decyzji”. Przy zastosowaniu pierwszej ze wskazanych miar początkowo najbardziej obciążone długiem były gminy miejsko-wiejskie (26,5%) oraz miejskie (25,6%). W przypadku miast na prawach powiatów przedmiotowa relacja wyniosła 25,2%. Tymczasem na koniec 2003 r. wyższą niż miasta na prawach powiatu (58,8%) relacją długu do dochodów własnych charakteryzowały się powiaty (97,3%) oraz województwa (88,7%). Wyniki uzyskane przy zastosowaniu drugiej ze wskazanych miar są analogiczne do wykorzystanych do diagnozy obciążenia długiem relacji długu do dochodów ogółem.

Tak wysokie obciążenie długiem może istotnie utrudnić miastom na prawach powiatu wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej, mimo wprowadzenia do ustawy o finansach publicznych przepisów wyjmujących zobowiązania zaciągane w związku z korzystaniem ze środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności spod ogólnych ograniczeń poziomu zadłużenia oraz wielkości rocznych spłat związanych z długiem. Wysokie zadłużenie bowiem wpływa coraz bardziej na wiarygodność miast, a zatem także na zdolność oraz na warunki pozyskiwania zwrotnego finansowania.

W analizowanym okresie zauważalne są określone preferencje w zakresie korzystania z różnych instrumentów zaciągania długu przez poszczególne typy jednostek samorządu terytorialnego. Miasta na prawach powiatu cechował zdecydowanie wyższy niż w innych typach jednostek samorządu terytorialnego udział zadłużenia z tytułu papierów wartościowych w zadłużeniu ogółem. Na koniec 1999 r.

dług z tytułu papierów wartościowych stanowił 21,1% zadłużenia miast na prawach powiatów. W tym czasie w gminach stanowił on zaledwie 5,3% zadłużenia ogółem, pozostałe zaś typy jednostek nie wykorzystywały tego instrumentu zarządzania długiem. Na koniec 2003 r. dług z tytułu papierów wartościowych stanowił 25,3% zadłużenia miast na prawach powiatów. Odpowiedni udział w przypadku powiatów, województw oraz gmin miejskich wynosił odpowiednio 19,6%, 19,4%, 19,3%. Jeszcze niższym udziałem długu z tytułu papierów wartościowych w zadłużeniu ogółem charakteryzowały się w tym czasie gminy miejsko-wiejskie (10,3%) oraz wiejskie (2,3%).

Stwierdzić też można istotnie niższy niż w innych (z wyjątkiem Warszawy, a wcześniej gmin warszawskich) typach jednostek samorządu terytorialnego udział zobowiązań wymagalnych w strukturze długu miast na prawach powiatu. Wskaźnik udziału zobowiązań wymagalnych w długu ogółem w najgorszym roku – 2000 wyniósł 5,1%, podczas gdy w tym czasie w powiatach ukształtował się on na poziomie 47,8%. Może to oznaczać, iż miasta na prawach powiatu – nawet w obliczu wyraźnego kryzysu finansów samorządowych, jaki dotknął w 2000 r. wszystkie typy jednostek samorządu terytorialnego – zachowały stosunkowo największą kontrolę nad swym długiem. Duży udział zobowiązań wymagalnych w strukturze zadłużenia, zwłaszcza w obliczu wysokiej dynamiki zadłużania się, zdaje się świadczyć o żywołości procesu zaciągania długu komunalnego, o utracie przez władze wykonawcze kontroli nad formami jego zaciągania, a zatem o braku efektywnego zarządzania strukturą długu.

Miasta na prawach powiatu cechuje też specyficzna struktura podmiotowa zadłużenia. W odróżnieniu od pozostałych podmiotów istotną część ich zobowiązań stanowi zadłużenie zagraniczne, które na koniec 2003 r. stanowiło już 9,5% długu ogółem. Zwraca też uwagę wyraźnie niższy niż w przypadku gmin, powiatów czy Warszawy udział podmiotów sektora finansów publicznych (przede wszystkim funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej) w strukturze podmiotowej zadłużenia miast na prawach powiatów.

3. Przesłanki zróżnicowania zadłużenia miast na prawach powiatów

Na tym etapie badania przyjęto pięć hipotez roboczych, które podlegały weryfikacji z wykorzystaniem analizy korelacji pomiędzy wyspecyfikowanymi zmiennymi:

- 1) zróżnicowanie ciężaru zadłużenia miast na prawach powiatu da się wytłumaczyć m.in. zróżnicowaniami ich aktywności inwestycyjnej w minionych okresach;
- 2) większe organizmy miejskie cechuje większe obciążenie długiem jako skutek zwiększonych potrzeb finansowych (wynikających z faktu obsługi mieszkańców nie tylko miasta, ale też obszarów otaczających je) oraz większej zdolności zacią-

gania zobowiązań na rynku finansowym (m.in. z powodu dysponowania lepszym aparatem urzędniczym),

3) miasta bardziej samodzielnie finansowo cechuje większe obciążenie długiem, jako że są bardziej wiarygodne i łatwiej im pozyskiwać zwrotne źródła finansowania,

4) istnieje istotna zależność między poziomem zamożności miasta na prawach powiatu a jego zadłużeniem:

- podmioty bogatsze cechuje większe obciążenie długiem, ponieważ są bardziej wiarygodne i łatwiej im pozyskiwać zwrotne źródła finansowania, a zarazem ze względu na obfitą bazę dochodową chętniej angażują się w różne przedsięwzięcia (zarówno prorozwojowe, jak i z zakresu konsumpcji zbiorowej) i nie obawiają się ewentualnych problemów z późniejszą spłatą zaciągniętych w tym celu zobowiązań lub
- podmioty biedniejsze cechuje większe obciążenie długiem w konsekwencji niewystarczalności dochodów bezzwrotnych nawet dla zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczności lokalnej;

5) istnieje istotna zależność między poziomem aktywności społecznej i legitymizacji władz samorządowych a ciężarem zadłużenia miast na prawach powiatu – wysoka aktywność społeczna i legitymizacja władz samorządowych czyni je bardziej skłonny do podejmowania decyzji o zaciąganiu zobowiązań [1; 2; 15].

Ze względu na liniowy charakter zależności do weryfikacji tych hipotez posłużył współczynnik korelacji liniowej Pearsona. Jako miarę ciężaru zadłużenia przyjęto relację zobowiązań do wykonanych dochodów budżetowych według stanu na koniec 2003 r. Za miarę aktywności inwestycyjnej przyjęto średni udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w latach 1999-2003. Wielkość organizmu miejskiego określono poprzez wskazanie liczby ludności miasta według stanu na koniec 2003 r. Stopień samodzielności finansowej wyrażono przez przeciętną relację dochodów własnych miast do ich dochodów ogółem w latach 1999-2003. Za miarę zamożności uznano przeciętne dochody ogółem *per capita* w latach 1999-2003. Uznano, że aktywność społeczną odzwierciedla frekwencja w wyborach samorządowych w 2002 r.³

W wyniku przeprowadzonej analizy korelacyjnej stwierdzono, że hipotezy 1, 3, 4, 5 nie mogą zostać przyjęte ze względu na brak istotnej korelacji pomiędzy odnośnymi zmiennymi. Zauważono natomiast występowanie wyraźnej korelacji między liczbą ludności miast a relacją zobowiązań do wykonanych dochodów budżetowych (0,44). Zweryfikowana w ten sposób hipoteza 2 może zatem być przyjęta. Ograniczona siła korelacji jest z jednej strony charakterystyczna dla

³ Na określeniu wielu zmiennych jako wielkości średnich dla analizowanego okresu zaważył fakt, iż mają one charakter strumieni finansowych, podczas gdy zobowiązania reprezentują ujęcie zasobowe.

danych przekrojowych, z drugiej strony wskazuje jednak, że w populacji miast na prawach powiatów spotyka się znaczne zróżnicowania ciężaru zadłużenia.

4. Klasyfikacja miast na prawach powiatów

Za podstawę podziału populacji miast na prawach powiatów przyjęto dwie zmienne, a mianowicie odzwierciedlającą ciężar zadłużenia relację zobowiązań do dochodów wykonanych według stanu na koniec 2003 r. oraz liczbę mieszkańców miasta według stanu na koniec tegoż roku.

Podział populacji dokonany został metodą k -średnich. Przed rozpoczęciem grupowania dane pierwotne podlegały normalizacji – dokonano ich standaryzacji. W wyborze liczby skupień kierowano się dążeniem do tego, aby podmioty zaliczone do tego samego skupienia były możliwie jednorodne (homogeniczne), odległości euklidesowe zaś pomiędzy skupieniami – możliwie największe. Jednocześnie podział nie powinien zawierać zbyt wielu skupień, aby miał walor czytelności. Zarówno samo grupowanie, jak i dobór liczby skupień realizowane były metodą iteracyjną [3].

Przeprowadzono podziały populacji na od 4 do 11 skupień i ostatecznie uznano, iż powyższe postulaty najlepiej realizuje podział populacji miast na prawach powiatu na 7 skupień. Poniżej zaprezentowano miasta wchodzące w skład poszczególnych skupień. Przedstawiono także dla tych skupień średnie arytmetyczne, odchylenia standardowe, jak również wartości minimalne oraz maksymalne relacji zobowiązań do dochodów wykonanych i liczby mieszkańców (dla danych niestandardyzowanych) – tab. 1. Opierając się na średnich arytmetycznych relacji zobowiązań do dochodów wykonanych oraz liczby mieszkańców miast na prawach powiatów należących do poszczególnych skupień, opracowano wykres rozrzutu – swobodną „mapę skupień” (rys 1).

Najbardziej charakterystyczne skupienie numer 5 tworzą bardzo duże miasta o bardzo dużym ciężarze zadłużenia – Wrocław, Łódź, Kraków, Gdańsk oraz Poznań. Do skupienia numer 1 należą duże miasta charakteryzujące się dużym obciążeniem długiem. W tej grupie znalazły się Bydgoszcz, Lublin, Białystok, Gdynia, Częstochowa, Szczecin. Skupienie numer 4 tworzą małe i średnie miasta o bardzo dużym zadłużeniu. Do skupienia oznaczonego numerem 6 trafiły średnie miasta o niskim zadłużeniu. Skupienie numer 2 tworzą małe i średnie miasta cechujące się średnim ciężarem zadłużenia. Małe i średnie miasta tworzą też pozostałe dwa skupienia. Podmioty należące do skupienia numer 3 są obciążone długiem w niskim stopniu. Ostatnią grupę tworzą małe i średnie miasta o bardzo niskim zadłużeniu.

Powyższa klasyfikacja uzmysławia, w jak trudnej sytuacji znalazły się wszystkie bardzo duże miasta (skupienie numer 5) oraz niewielka część miast małych i średnich (skupienie numer 4), które niebezpiecznie zbliżyły się do ustawowych ograniczeń ciężaru zadłużenia.

Tabela 1. Wyniki klasyfikacji miast na prawach powiatów metodą *k*- średnich ze względu na relację zadłużenia do dochodów oraz liczbę mieszkańców miasta – podział na 7 skupień

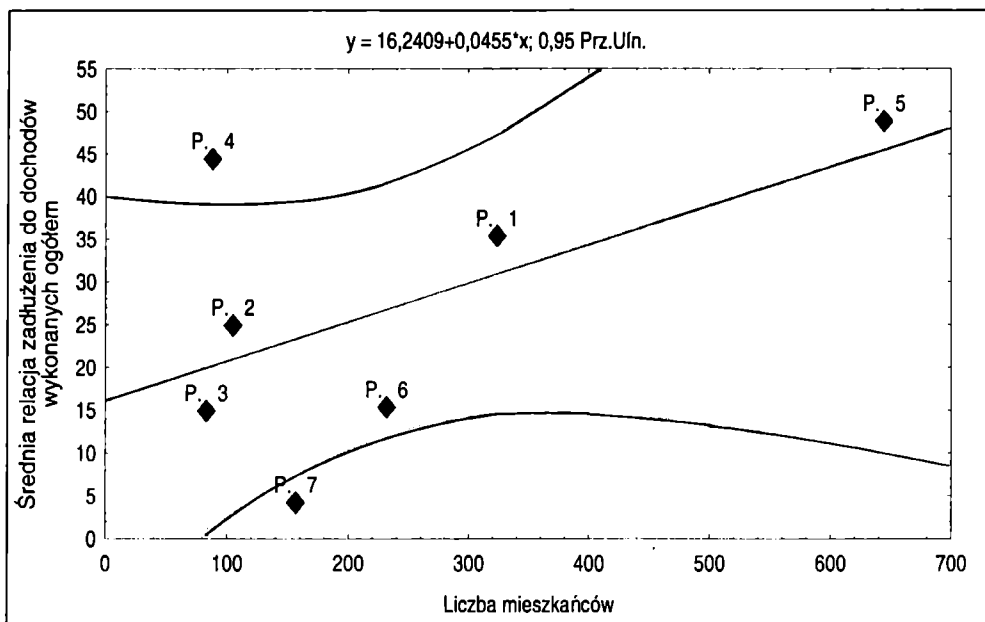
Lp.	Miasta na prawach powiatu	Relacja zobowiązań do dochodów wykonanych według stanu na 31.12.2003			Liczba mieszkańców według stanu na 31.12.2003		
		A	B	C	A	B	C
1	Bydgoszcz, Lublin, Białystok, Gdynia, Częstochowa, Szczecin	35,34	7,38	24,35/43,34	323,61	68,04	250,90/415,10
2	Jelenia Góra, Legnica, Grudziądz, Gorzów Wielkopolski, Tamów, Ostrołęka, Płock, Rzeszów, Tarnobrzeg, Sopot, Chorzów, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Rybnik, Świętochłowice, Elbląg, Olsztyn, Kalisz, Koszalin	24,89	3,38	20,28/32,44	104,66	38,41	41,41/172,50
3	Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie Zdrój, Jaworzno, Mysłowice, Tychy, Konin, Zamość, Piotrków Trybunalski, Skiernewice, Krosno, Przemyśl, Łomża, Suwałki, Słupsk	14,90	2,94	9,83/19,89	82,91	26,31	48,25/132,60
4	Toruń, Włocławek, Biała Podlaska, Chełm, Siedlce, Żory, Leszno, Świnoujście	44,39	6,46	37,59/55,65	87,99500	54,63	41,54/210,70
5	Wrocław, Łódź, Kraków, Gdańsk, Poznań	48,84	9,85	37,85/57,83	644,12	132,78	461,70/785,10
6	Radom, Bielsko-Biała, Katowice, Sosnowiec, Zabrze	15,32	4,72	10,64/20,61	231,60	56,99	177,80/325,00
7	Zielona Góra, Nowy Sącz, Opole, Bytom, Gliwice, Kielce	4,20	2,196	0,01/6,55	156,52	52,67	84,42/211,80

A – średnia arytmetyczna

B – odchylenie standardowe

C – minimum/maksimum

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14].

Rys. 1. Wykres rozrzutu dla podziału na siedem skupień uzyskanego metodą k -średnich

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14].

Jednocześnie wskazuje, iż wśród miast małych i średnich znajduje się grupa podmiotów niemal niezasażonych, które mają ogromne możliwości ekspansji zadłużenia.

5. Podsumowanie

Miasta na prawach powiatu cechowały się w analizowanym okresie bardzo wysoką dynamiką zadłużenia. Skutkiem tego generują one największą część zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego. Należą one też, prócz Warszawy, do najmocniej obciążonych długiem. Znajduje się również wśród nich największy odsetek podmiotów mocno zadłużonych wśród wszystkich kategorii jednostek samorządu terytorialnego. Miasta na prawach powiatów mają też odmienne od innych typów jednostek samorządu terytorialnego preferencje w zakresie kształtowania struktury swego zadłużenia. Cechuje je mianowicie zdecydowanie wyższy niż w innych typach jednostek samorządu terytorialnego udział zadłużenia z tytułu papierów wartościowych w zadłużeniu ogółem oraz zdecydowanie wyższy udział zadłużenia wobec podmiotów zagranicznych. W mniejszym zaś stopniu korzystają z zasobów pożyczkowych podmiotów należących do sektora finansów publicznych.

Do najważniejszych przesłanek zróżnicowania zadłużenia miast na prawach powiatów należy liczba ich mieszkańców. Większe organizmy miejskie cechuje większe obciążenie długiem jako skutek zwiększonych potrzeb finansowych oraz większej zdolności zaciągania zobowiązań na rynku finansowym. W populacji miast na prawach powiatów występują jednak istotne zróżnicowania w zakresie ciężaru zadłużenia. Dotyczą one przede wszystkim najliczniejszej grupy miast małych i średnich. Tymczasem miasta duże charakteryzują się wysokim obciążeniem długiem, miasta zaś bardzo duże – bardzo wysokim obciążeniem długiem. Sytuację tych ostatnich należy uznać za grożącą w niedalekiej przyszłości przekroczeniem ustawowych limitów zadłużenia samorządowego.

Literatura

- [1] Denek E., *Gospodarka finansowa samorządu w miastach na prawach powiat w świetle reformy dochodów z 2004 r. Wybrane zagadnienia*. [w:] *Nauki finansowe wobec współczesnych problemów gospodarki polskiej*, tom I. *Finanse publiczne*, red. S. Owsiak, AE, Kraków 2004.
- [2] Denek E., *Plaszczyzny rozpatrywania samodzielności samorządu terytorialnego*, [w:] *Samodzielność samorządu terytorialnego w Polsce*, red. E. Denek, AE, Poznań 2001.
- [3] *Ekonometria*, red. J. Dziechciarz, AE, Wrocław 2003.
- [4] *Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 1999 roku*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2000.
- [5] *Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2000 roku*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2001.
- [6] *Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2001 roku*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2002.
- [7] *Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2002 roku*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2003.
- [8] *Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2003 roku*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2004.
- [9] *Informacja o wynikach kontroli zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego*, NIK, Warszawa, kwiecień 2003.
- [10] *Sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 1999 roku*, Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych, Warszawa 2000.
- [11] *Sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2000 roku*, Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych, Warszawa 2001.
- [12] *Sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2001 roku*, Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych, Warszawa 2002.
- [13] *Sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2002 roku*, Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych, Warszawa 2003.
- [14] *Sprawozdanie z działalności regionalnych izb obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2003 roku*, Krajowa Rada Regionalnych Izb Obrachunkowych, Warszawa 2004.

DEBT OF GREAT CITIES – SELECTED PROBLEMS

Summary

The subject of the following study is debt of great polish cities. They are the most indebted polish municipalities. They use special kind of financial instruments to manage their debt. Municipal bonds are significant part of great cities debt.

The most significant factor that have influenced the level of the great polish cities debt is population. The biggest cities have the biggest financial needs and credibility.